

Kepan suositukset hallituksen puoliväliarvioon 2013

Taustamuistio

22.2.2013

Hallitus arvioi työtään kautensa puolivälissä kuluvan kuun aikana. Keva toivoo hallituksen pitävän kiinni globaalia oikeudenmukaisuutta edistävästä sitoumuksistaan. Vain sitoumusten aktiivisella toimeenpanolla Suomi voi tehdä kestävästä talous-, yhteiskunta- ja ilmastopolitiikkaa.

Kepan näkemyksen mukaan hallituksen tulee:

- Nostaa **kehitysyhteistyön määrärahat 0,7 prosenttiin** bruttokansantulosta vuoteen 2015 mennessä. Sitoumuksen saavuttaminen vaatii hallitukselta konkreettisia toimia ja selkeän suunnitelman kehitysyhteistyön määrärahojen nostamisesta.
- Ohjata **päästöhuutokaupasta saatavat tulot** kehitysyhteistyöhön ja kansainvälisiin ilmastotoimiin.
- Säättää päästövähennyksistä vahva ja kunnianhimoinen **ilmastolaki** ja laatia **ilmastorahoitusstrategia**.
- Edistää konkreettisin teoin sitoumustaan toimia edelläkävijänä **kansainvälisen verovälttelyn** lopettamiseksi ja **vastuullisen yritystoiminnan** edistämiseksi.

Pyydämme, että puoliväliarviossa otatte huomioon nämä näkemykset. Kepalle keskeiset hallitusohjelmakirjaukset ja niihin liittyvät suosituksemme löydätte ohesta.

Lisätietoja

Niklas Kaskeala (Kehityspoliittinen asiantuntija, ilmasto-oikeudenmukaisuus)

niklas.kaskeala@kepa.fi, 050 317 6716

Eva Nilsson (Kehityspoliittinen asiantuntija, globaali talous)

eva.nilsson@kepa.fi, 050 317 6724

Aino Pennanen (Kehityspoliittinen asiantuntija, ihmisoikeudet ja demokratia)

aino.pennanen@kepa.fi, 050 317 6687

Pauliina Saares (Kehityspoliittinen asiantuntija, kehitysyhteistyön laatu ja määrä)

pauliina.saares@kepa.fi, 050 317 6738

Globaalin vastuun kannalta keskeiset hallitusohjelmakirjaukset ja niiden toimeenpano:
(Listaus noudattaa hallitusohjelman rakennetta).

2. TALOUSPOLITIikka

Menosääntö ja kehysmenettely (s. 11)

”Päästöoikeuksien huutokaupoista valtiolle kertyneitä tuloja saa kehysten estämättä käyttää kertaluonteisiin ilmastotoimien ja kehitysyhteistyön menoihin.”

→ Hallitus on useaan otteeseen vahvistanut ohjaavansa EU:n päästöoikeuksien huutokaupasta saatavia tuloja kehitysyhteistyöhön ja ilmatorahoitukseen. Ilman näitä tuloja Suomen eteneminen kohti 0,7 prosentin tavoitetta on nykyisen määrärahakehityksen puitteissa mahdotonta. Suomen on myös löydettävä uutta rahaa kansainvälisten ilmatorahoitussitoumustensa täyttämiseksi. Päästöoikeuksien huutokaupat tulot tulee ohjata kehitysyhteistyöhön ja kansainvälisiin ilmastotoimiin.

Kestävän kehityksen mittaaminen (s. 11)

”Suomalaisten aineellisen hyvinvoinnin ja sen jakautumisen, ympäristön tilan sekä sosiaalisen eheyden ja kansalaisten kokeman hyvinvoinnin seurantatietoja sisältävän mittariston yksityiskohdat täsmennetään asiantuntijatyönä valtioneuvoston kanslian asettaman asiantuntijaryhmän ehdotusten mukaisesti käyttäjänäkökulmaa korostaen. Hallitus tähtää siihen, että uudet seuranta- ja viestintävälineet tulevat laajaan käyttöön hallituksen päätöksenteon pohjana ja kansalaiskeskustelun virittäjänä.”

→ Bruttokansantuotteen rinnalla on käytettävä myös vaihtoehtoisia kehityksen indikaattoreita (esim. aidon kehityksen indikaattoria, GPI), joka kuvaa talouden kehityksen lisäksi inhimillistä hyvinvointia ja ympäristön tilaa. Tätä tavoitetta tulisi myös edistää globaalisti, esimerkiksi YK:n uusia kehitystavoitteita luodessa. Vaihtoehtoisia kehityksen mittareita tulisi käyttää pohjana myös puoliväliarvioinnissa.

Rahoitusmarkkinatoimet (s. 14-15)

”Suomi kiirehtii kansainvälisen rahoitusmarkkinaveron käyttöönottoa maantieteellisesti mahdollisimman kattavasti. Tavoitteena on globaali vero, mutta ensi vaiheessa kyseeseen voi tulla myös EU:n tasolla toimeenpantava järjestelmä. Niin ikään on tärkeää, että EU:n piirissä valmisteilla olevia rahoitusmarkkinoiden sääntelyhankkeita kiirehditään.”

→ Suomen tulee harkita uudestaan liittymistään eurooppalaiseen rahoitusmarkkinaveron vielä tämän hallituskauden aikana.

Tehostettu harmaan talouden torjunta (s. 15-16)

”Suomi toimii eturintamassa kansainvälisen veronkierron lopettamisessa. Selvitetään mahdollisuudet ottaa OECD:n kriteereitä tiukempi listaus veroparatiiseiksi katsotuista maista ja

alueista. Edistetään automaattisen tietojenvaihdon käyttöönottoa kansainvälisissä verosopimuksissa ja olemassa olevien tietojen vaihdon mahdollisuutta käytetään aktiivisesti. Edistetään myös ylikansallisten yritysten maakohtaisten tilinpäätöstietojen julkistamista.”

→ Hallituksen on toimeenpantava sitoumuksensa toimia eturintamassa kansainvälisen veronkierron lopettamisessa:

- 1) Suomen tulee EU:n verovälttelyn vastaisen toimintaohjelman puitteissa ajaa eurooppalaisen veroparatiisimääritelmän käyttöönottoa, jotta veroparatiisien mustalistaaminen olisi mahdollista.
- 2) Nykyisiä tiedonvaihtosopimuksia tulee käyttää aktiivisemmin eri veroparatiisien kanssa. Näin voidaan pitkällä tähtäimellä pyrkiä automaattiseen tiedonvaihtoon.
- 3) Suomen tulee puoltaa raportointivaatimusten laajentamista EU:n avoimuus- ja tilinpäätösdirektiiveihin liittyvissä neuvotteluissa ja kun direktiiviä seuraavan kerran arvioidaan. Yritysten tulisi raportoida hallituksille tekemiensä maksatusten lisäksi tuotantomäärien, myynnin ja voittojen määrät sekä nimetä tytäryhtiöt ja alihankkijat, jotka suorittavat maksatuksia hallituksille. Lisäksi pitkällä tähtäimellä tulee pyrkiä laajentamaan raportointivelvoite kattamaan kaikki sektorit.

”Arvopaperimarkkinalain kokonaisuudistuksen yhteydessä varmistetaan viranomaisten riittävät tiedonsaantimahdollisuudet ja huolehditaan siitä, ettei muutos lisää harmaata taloutta. Hallitus pitää tärkeänä arvopaperimarkkinoiden omistuksen julkisuuden ja läpinäkyvyyden säilyttämistä vähintään nykytasolla. Nykyistä arvopapereiden hallintarekisteröintiä kehitetään viranomaisten tiedonsaannin ja kansainvälisen viranomaisyhteistyön turvaamiseksi ja veronkierron estämiseksi.”

→ Arvopaperimarkkinalain uudistuksessa tulee edistää nykyistä parempaa omistuseläpinäkyvyyttä veropaon suitsimiseksi. Omistuseläpinäkyvyyttä tulee edistää myös EU:n rahanpesudirektiivin uudistuksessa, jotta tiedettäisiin veroparatiiseissa sijaitsevien talletusten ja yritysten takana olevat varsinaiset omistajat ja edunsaajat. Ilman tarpeellisia omistajatietoja ei hallituksen tavoitetta tiedonvaihdon edistämisestä voida toteuttaa.

3. ULKO-, TURVALLISUUS- JA PUOLUSTUSPOLITIikka SEKÄ EU-ASIAT

Globaali toiminta (s.20)

”Suomi toimii kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden vakauden, läpinäkyvyyden ja vastuullisuuden lisäämiseksi. EU:n toimien ohella keinoina voivat tulla kyseeseen rahoitussektoriin kohdistuvat kansainväliset verot, rahoitusmarkkinavalvonnan tiukentaminen, vakavaraisuusmääräysten kiristäminen ja läpinäkymättömien riskikasautumien ennaltaehkäisy. Hallitus toimii veroparatiisien sulkemiseksi mm. tiukentamalla yritysten raportointivelvollisuutta ja lisäämällä viranomaisten tietojen vaihtoa.”

→ Hallitus ei ole onnistunut tavoitteessaan. Sen takia mm. yritysten maakohtaista raportointivelvollisuutta tulisi lisätä ja Suomen tulisi harkita uudestaan eurooppalaiseen rahoitusmarkkinaveroon liittymistä.

”Hallitus edistää oikeusvaltion, demokratian ja ihmisoikeuksien kehitystä kahdenvälisissä suhteissaan ja kansainvälisissä järjestöissä rakentamalla ja tuloksiin pyrkivällä otteella. Suomi

korostaa annettujen kansainvälisten sitoumusten ratifiointia. Tavoitteena on hallituskauden aikana ratifioida ILO:n alkuperäiskansoja koskeva yleissopimus 169 sekä YK:n vammaisten oikeuksia koskeva yleissopimus. Suomi toimii aktiivisesti ihmiskauppaa vastaan. Hallitus laatii ihmisoikeuspoliittisen toimintaohjelman.”

→ Ratifioimattomat ihmisoikeussopimukset on ratifioitava viipymättä, ja tälle tulee asettaa tarkka aikataulu. TEM:n johdolla laadittavan YK:n liiketoiminnan ja ihmisoikeuksien periaatteiden toimeenpanosuunnitelman on oltava sitova, kunnianhimoinen ja konkreettinen. Ihmisoikeusperustaisuuden ottaminen Suomen kehityspolitiikan johtotähdeksi on saavutus. Hallituskauden toisella puoliskolla on tärkeä varmistaa, että tämä näkyy myös vahvasti toimeenpanossa. Oikeusvaltiota, demokratiaa ja ihmisoikeuksia tulee edistää myös Suomen tulevan Maailmanpankin hallintoneuvosto- ja johtokuntaedustuksen aikana.

Kauppapolitiikka (s. 21)

”Korostamme kaupan ja kehityksen välistä johdonmukaista vuorovaikutusta köyhyyden vähentämisessä.”

→ Tämä kirjaus on huomioitava, kun hallitus hallitusohjelman mukaisesti antaa selonteon kehityspolitiikan vaikuttavuudesta ja johdonmukaisuudesta. Kehityspoliittista johdonmukaisuutta on edistettävä kaikessa globaaliin etelään vaikuttavassa päätöksenteossa, kuten ilmasto-, talous- ja maatalouspolitiikassa.

Kehityspolitiikka (s. 21)

”Hallituksen tavoitteena on varmistaa tasainen määrärahakehitys, jonka puitteissa 0,7 % määrärahataso BKTL:stä ja Suomen kansainväliset sitoumukset voidaan saavuttaa. Selvitetään edelleen mahdollisuutta ottaa käyttöön innovatiivisia kehitysrahoituslähteitä rahoituspohjan kasvattamiseksi. Hallitus kasvattaa kansalaisjärjestöjen osuutta kaikesta kehitysyhteistyöstä.”

→ Suomen tulee täyttää kansainväliset sitoumuksensa nostaa kehitysyhteistyön määrärahat 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2015 mennessä. Hallituksen on laadittava tavoitteen saavuttamiselle konkreettinen suunnitelma. Suomi ei voi uskotella olevansa vastuullinen ja ihmisoikeuksia ajava maa ilman tekoja – kehitysyhteistyö- ja ilmastorahoituksen määrä on yksi kansainvälisen uskottavuuden mittareista. Talous- ja ilmastokriisien seuraukset tuntuvat kipeimmin juuri köyhimmässä maissa ja kaikkein köyhimpien ihmisten elämässä. Kansalaisyhteiskunnalla ja järjestöillä on merkittävä rooli kehityskysymysten ratkomisessa. Kansalaisjärjestöille ohjattavien kehitysvarojen osuus tulee nostaa 15 prosenttiin.

6. ELINKEINO-, TYÖLLISYYS- JA INNOVAATIOPOLITIikka

Kilpailua kuluttajien eduksi (s. 40)

”Hallitus tukee hankkeita yritys vastuuta koskevien kansainvälisten normien ja ohjeistojen vahvistamiseksi ja edistää vastuullisuusnäkökohtien parempaa huomioimista elinkeinopolitiikassa ja julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on suomalaisten yritysten toimiminen edelläkävijänä

yritysvastuuasioissa.”

→ Suomalaisten yritysten vastuullista toimintaa ei voi jättää vapaaehtoisuuden varaan. Kansallinen yritysvastuunormisto tulee tarkistaa, YK:n liike-elämän ja ihmisoikeuksien suomalaisesta toimintasuunnitelmasta tulee tehdä sitova, kunnianhimoinen ja konkreettinen ja TEM:n alaista yhteiskunta- ja yritysvastuun neuvottelukuntaa on vahvistettava. Yritysvastuupolitiikan on oltava entistä aiempaa johdonmukaisempaa kehityspoliittisten tavoitteiden kanssa.

8. YMPÄRISTÖPOLITIikka

”Ympäristöpolitiikan tavoitteena on parantaa ympäristön ja vesistöjen tilaa, pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen, ehkäistä ympäristön pilaantumista sekä varmistaa ilmastotoimien vaikuttavuus ja oikeudenmukaisuus.”

→ Ilmastonmuutos on kenties suurin ihmiskuntaa koskaan kohdannut haaste. Sen vaikutukset uhkaavat erityisesti maailman köyhimpiä ja haavoittuvimpia, jotka ovat kuitenkin vähiten vastuussa ongelman synnystä. Vastuu ilmastonmuutoksen hillitsemisestä ja siihen sopeutumisesta on jaettava oikeudenmukaisesti maailman valtioiden ja asukkaiden kesken. Globaalia näkökulmaa ja ilmasto-oikeudenmukaisuutta tulee korostaa kun hallitus tekee ilmastopoliittisia ratkaisuja, jotka vaikuttavat myös kehitysmaihin.

”Kansainvälisessä yhteistyössä YK-tasolla pyritään sitovaan ja vaikuttavaan globaaliin ilmastopöimukseen, jolla ilmaston lämpeneminen voidaan rajoittaa kahteen asteeseen. Suomi tukee EU:n yhteisiä päästövähennystavoitteita osana kattavaa kansainvälistä ilmastopöimusta.

→ Suomen pitää asettaa itselleen ja ajaa EU:ssa kunnianhimoisempia päästövähennyksiä, sillä nykyisellä päästövähennystasolla ollaan menossa kohti jopa neljän asteen lämpenemistä. Jotta voitaisiin pysyä alle turvallisena pidetyn kahden asteen lämpenemisen, on päästöjä ilmastotieteen mukaan vähennettävä vähintään 40 prosentilla vuoteen 2020 ja 95 prosentilla vuoteen 2050 mennessä verrattuna vuoden 1990 tasoon. Kansallisesti velvoittavalla ilmastolailla on säädettävä riittävästä vuosittaisista päästövähennyksistä. Lisäksi Suomen on ajettava EU:n päästövähennystavoitteen nostamista viipymättä vähintään 30 prosenttiin. Tämä edesauttaisi myös globaalisti sitovan ilmastopöimuksen aikaansaamista.

9. ILMASTOPOLITIikka

”Hallitus tunnustaa ilmastonmuutoksen vaikutusten epätasaisen jakautumisen globaalisti sekä ilmastonmuutoksen ja köyhyyden välisen ongelmallisen suhteen. Suomi osallistuu kansainväliseen ilmastorahoitukseen sitoumustensa mukaisesti. Hallitus tukee ilmastopöimöikan koordinoimista kehityspöimöikan kanssa ja tutkii mahdollisuuksia ottaa käyttöön innovatiivisia rahoitusinstrumentteja ilmastopöimöikan toteuttamiseksi.”

→ Ilmastorahoitusvelvoitteiden täyttämiseksi tarvitaan uusia rahoituslähteitä. Suomen

tulee vielä tällä hallituskaudella laatia konkreettinen ilmatorahoitussuunnitelma, jossa määritellään Suomen keinot täyttää ilmatorahoitusveloitteensa oikeudenmukaisella, kestäväällä ja ennakoitavalla tavalla. Ilmatorahoitusta ei tule sisällyttää varsinaiseen kehitysyhteistyöhön vaan sen on oltava uutta ja lisäistä. Uusia tuloja olisi saatavissa päästökaupan lisäksi esimerkiksi fossiilienergialle myönnettävien tukien uudelleenohjaamisesta sekä ottamalla käyttöön kansallinen lentolippuvero. Saastuttaminen ei voi myöskään olla ilmaista. Niinpä päästöoikeuksien hinta on saatava korkeammaksi nykyisestä ennätys alhaisesta tasosta. Ensiaskeleksi tähän on tukea EU:n komission ehdottamia toimenpiteitä.

"Hallitus valmistelelee esityksen ja tekee erillisen päätöksen ilmatorahoin säättämisestä ohjaamaan päästökaupan ulkopuolella syntyvien päästöjen vähentämistä."

→ Hallituksen tulee esittää eduskunnalle riittävän kunnianhimoinen ja vahva ilmatoralaki. Vähähiiliseen yhteiskuntaan siirtymisessä tarvitaan jämäkkää ohjausta, reilua vastuunjakoa ja päästövähennysten riittävyyden rehellistä seuranta ilmatorahoin avulla.

11. OMISTAJAPOLITIikka

"Valtion omistamilta yrityksiltä edellytetään avoimuutta ja eettisten periaatteiden noudattamista henkilöstö- ja ympäristöasioissa. Lähtökohtana tulee olla toimialan parhaiden käytäntöjen noudattaminen. Valtio edistää omistamisessaan yhtiöissä sukupuolten välistä tasa-arvoa pyrkien suunnitelmallisesti turvaamaan riittävä naisten edustus valtio-omisteisten yhtiöiden hallituksissa."

→ Valtio-omisteisten yritysten vastuullisuutta tulisi vahvistaa myös vähemmistöomisteisissa yrityksissä ja enemmistöomisteisten yritysten vastuullisuusraportoinnin tulokset tulisi arvioida tämän hallituskauden aikana. Valtio-omisteiset yritykset tulisi velvoittaa raporttoimaan tilinpäätöksensä maakohtaisesti.

LIITTEET: MENOSÄÄSTÖT (s. 84)

"Hallituskauden puolivälissä ohjataan päästöoikeuksien huutokaupasta saatuja tuloja ilmatorahoitukseen ja kehitysyhteistyöhön. Tässä yhteydessä tavoitteena on kehitysyhteistyön BKT-osuuden nousu hallituskaudella."

→ Kirjauksen mukaisesti päästöoikeuksien huutokauppatulot tulee ohjata kehitysyhteistyöhön ja kansainväliseen ilmatorahoitukseen. Ilman näitä tuloja Suomen eteneminen kohti 0,7 prosentin tavoitetta on nykyisen määrärahakehityksen puitteissa mahdotonta.